

Resumé — Negativní teologie v díle Dionysia Areopagity

Tato práce je zaměřena na téma negativní teologie. Na základě nastudované literatury se věnuji tzv. druhému kroku vypovídání o Bohu. Tento krok je také jinak známý jako apofatická cesta nebo cesta negativních tvrzení. Na základě negativních výpovědí se snažíme popírat nedostatečná tvrzení kroku prvního, tzv. pozitivní teologie, cesty katafatické. Tato tvrzení musí být nutně popřena, protože žádné z nich není s to popsat Boha tak, jak je, tj. v jeho bytí. Avšak ani negativní cesta není absolutním koncem vypovídání, protože ani ona není v konečném důsledku schopna o Bohu nic „pozitivně“ vypovědět. Kdybychom setrvali na této negativní pozici, bohužel bychom „sklouzli“ do agnosticizmu, a tím do slepé uličky. Negace tedy musí být nutně překonány krokem třetím. Tím je výpověď eminentní. Negativní cesta však má svou výpovědní hodnotu. Ta je nezanedbatelná. Ona je totiž cestou mystiků. Ti se snaží ve svém životě přísně rozlišovat, co Bůh je a co Bůh ještě není, a to odvrhnout. Tímto se apofatická cesta stává jakousi strážkyní transcendence Boha a ukazuje na nedostatečnost našeho poznání a vypovídání o Bohu.

Abychom však dobře porozuměli, jak jsou výpovědi negativní teologie tvořeny, je třeba se zabývat jejím dějinným vývojem. Nejdříve se zaměřuji na postavu Platóna. V jeho díle lze nalézt velmi zajímavé myšlenky týkající se negativní teologie. Poté se věnuji jeho následovníkům Plótinovi a Proklovi. Oba Platónův systém recipují, ale oba jej svým vlastním způsobem doplňují a přepracovávají. Z křesťanských otců jsem vybral Řehoře z Nyssy, jehož postavu i dílo používám jako určitého mostu k překlenutí časového úseku mezi Platónem a Areopagitou. Protože v době prvních křesťanských otců byl platonismus rozšířeným filosofickým systémem, otcové se přiklonili k této nauce. Samozřejmě ji nemohli recipovat beze zbytku, ale nutně muselo dojít k přizpůsobení nástroje obsahu. Právě toto přizpůsobení lze u Řehoře pozorovat. Následně se věnuji spisům Dionysia Areopagity a snažím se reflektovat nauku apofatické cesty, jak on ji poznával u svých předchůdců. Důležitá je také reflexe jeho vlastní recepce (novo)platonismu, protože byl často obviňován z deformace křesťanské nauky. Protože se západní teologie orientovala více na Aristotela a Platónovy myšlenky postupně upadaly v zapomnění, i když lze nalézt myslitele, kteří se Platónem zabývali a stále zabývají, budu zkoumat dopad nauky výše jmenovaných osob v díle Mystická teologie Východní Církve „moderního“ ruského autora Vladimíra Losského, který je svým myšlením zakořeněn v teologii východní a tak stojí v jakési pomyslné linii, kterou sleduji v této práci.

Klíčová slova: negativní teologie, apofatická cesta, výpovědi o Bohu, Platón, Plotinos, Proklos, Řehoř z Nyssy, Dionysios Areopagita, Vladimír Lossky, teologie Východní Církve.